प्रश्नपत्रस्य प्रारूपम् (Question Paper Format)

विषयः - भारतीयदर्शनम् (२४७) (Bharatiya Darshan) स्तरः- माध्यमिककक्षा

परीक्षाकालावधिः (Time)- होरात्रयम् (३ hrs) पूर्णाङ्काः (Full Marks)- १००

लक्ष्यानुसारि अङ्कविभाजनम्

विषयाः	अङ्काः	प्रतिशतं योगः
ज्ञानम् (Knowledge)	२५	२५%
अवबोधः (Understanding)	४५	४५%
अनुप्रयोगकौशलम् (Application Skill)	३०	३०%
महायोगः->	**१००**	

प्रश्नप्रकारेण अङ्कभारविभाजनम्

प्रश्नप्रकारः	प्रश्नसंख्या	अङ्काः	योगः
दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः (LA)	५	६	३०
लघूत्तरात्मकप्रश्नाः (SA)	१०	४	४०
सुलघूत्तरीयप्रश्नाः (VSA)	१०	२	२०
बहुविकल्पीयप्रश्नाः एकाङ्कप्रश्नाः स्तम्भमेलनं रिक्तस्थानपूर्तिः च	१०	१	१०
महायोगः->	**३५**		**१००**

पाठ्यविषयविभागानुसारि भारांशः

विषयघटकाः	अङ्काः	स्वाध्यायाय होराः
१. दर्शनविद्याप्रस्थानपरिचयः	२०	५०
२. नास्तिकदर्शनानि	१२	३०
३. आस्तिकदर्शनानि	३२	७५
४. अद्वैतवेदान्तः	३६	८५
महायोगः ->	**१००**	**२४०**

प्रश्नपत्रस्य काठिन्यस्तरः

प्रश्नस्तरः	अङ्काः
कठिनः (Difficult) (मेधावी एव उत्तरदाने समर्थः)	२५
मध्यमः (Medium) (नित्यं पठन् अध्यवसायी छात्रः उत्तरदाने समर्थः)	५०
सरलः (Easy) (समग्रां पाठसामग्रीम् अल्पशः पठन् छात्रः उत्तरदाने समर्थः)	२५

प्रश्नपत्रप्रतिमा

अस्मिन् प्रश्नपत्रे ... प्रश्नाः सन्ति। .... मुद्रितपुटानि च सन्ति।

Roll No. अनुक्रमाङ्कः	४	५	०	१	५	९	१	८	३	०	०	१	Code No. गूढसंख्या	५५/SS/A/S

SET स्तबकः **A**

भारतीयदर्शनम्

Bharatiya Darshan

(२४७)

Day and Date of Examination
परीक्षादिनं दिनाङ्कश्च ..... ____________________

Signature of two Invigilators
निरीक्षकयोः हस्ताक्षरम् १) ____________________

२) ____________________

सामान्या निर्देशाः

१. अनुक्रमाङ्कः प्रश्नपत्रस्य प्रथमपुटे नूनं लेख्यः।

२. निरीक्ष्यताम् यत् प्रश्नपत्रस्य पुटसंख्या प्रश्नानां च संख्या प्रथमपुटस्य प्रारम्भे प्रदत्तसंख्या समाना न वा। प्रश्नक्रमः सम्यग् न वा।

३. वस्तुनिष्ठप्रश्ननाम् (क), (ख), (ग), (घ) एषु विकल्पेषु युक्तम् उत्तरं चित्वा उत्तरपत्रे लेख्यम्।

४. समेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि निर्धारितसमये एव लेख्यानि।

५. उत्तरपत्रे आत्मपरिचयात्मकं लेखनम् अथवा निर्दिष्टस्थानं विहाय अन्यत्र क्वापि अनुक्रमाङ्कलेखनं सर्वथा वर्जितमस्ति।

६. स्वस्य उत्तरपत्रे प्रश्नपत्रस्य गूढसंख्या नूंन लेख्या।

७. समेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया एव लेख्यानि।

भारतीयदर्शनम् (Bharatiya Darshan)

(२४७)

परीक्षासमयावधिः (Time) होरात्रयम् (३ Hrs) **पूर्णाङ्काः (Full Marks) - १००**

निर्देशाः -

१) अस्मिन् प्रश्नपत्रे [A] भागे १०, [B] भागे १०, [C] भागे १०, [D] ५ इति आहत्य ३५ प्रश्नाः सन्ति।

२) प्रश्नस्य दक्षिणे पार्श्वे संख्यासु (अङ्काःx प्रश्नाः=पूर्णाङ्काः) इति एवम् अङ्कान् निर्दिशति।

३) समे प्रश्ना अनिवार्याः।

[A] दशानां युक्तं विकल्पं चिनुत। १ x १०=१०

१) जन्माद्यस्य यतः इति सूत्रे ब्रह्मणः कति लक्षणानि उक्तानि।

(क) २ (ख) १ (ग) ३ (घ) ४

२) व्यष्टिस्थूलशरीराभिमानी कः।

(क) वैश्वानरः (ख) विश्वः (ग) प्राज्ञः (घ) ईश्वरः

३) जैनमते ज्ञानस्य कति प्रकाराः।

(क) ५ (ख) ६ (ग) ४ (घ) ७

४) अनेकान्तवादिनः के।

(क) चार्वाकाः (ख) जैनाः (ग) बौद्धाः (घ) वेदान्तिनः

५) चार्वाकनये कति प्रमाणानि।

(क) २ (ख) ३ (ग) १ (घ) ४

६) चार्वाकाणां मते प्रमा का।

(क) प्रत्यक्षम् (ख) अनुमितिः (ग) उपमितिः (घ) शाब्दी

७) लिङ्गप्रमाणापेक्षया किं प्रमाणं बलवत्।

(क) श्रुतिः (ख) वाक्यम् (ग) स्थानम् (घ) समाख्या

८) भाट्टमते प्रमेयाणां संख्या का।

(क) ४ (ख) ५ (ग) ९ (घ) १२

९) अज्ञानं त्रिगुणात्मकम् इति के न मन्यन्ते।

(क) सांख्याः (ख) नैयायिकाः (ग) योगिनः (घ) वेदान्तिनः

१०) यथोर्णनाभिः इत्यादिमन्त्रः कस्याम् उपनिषदि वर्तते।

(क) कठोपनिषद् (ख) ईशोपनिषद् (ग) मुण्डकोपनिषद् (घ) माण्डुक्योपनिषद्

[B] दशानां यथानिर्देशम् उत्तराणि लिखत। २ x १०=२०

१) ब्रह्मसूत्रे कति अध्यायाः। के च ते। १+१=२

२) कः तैजसः। कः हिरण्यगर्भः। १+१=२

३) चार्वाकाणाम् अपरं नाम किम्। प्रथमतीर्थङ्करः कः। १+१=२

४) चार्वाकमते कति तत्त्वानि। जैनदर्शनमते कति प्रमाणानि। १+१=२

५) अर्थापत्तेः भेदान् लिखत। वेदान्तपरिभाषाकारमते अर्थापत्तेः लक्षणं किम्। १+१=२

६) अद्वैतशब्दस्य अर्थं दर्शयत। अद्वैते जगत् कीदृशम्। १+१=२

७) सांख्यकारिकायाम् सत्कार्यमुपपादयितुम् कति युक्तयः उपन्यस्ताः। काश्च ताः। १+१=२

८) ब्रह्मणः सगुणत्वप्रतिपादिनी एका श्रुतिः एका स्मृतिश्च उदाह्रियताम्। १+१=२

९) अज्ञानलक्षणं किम्। तत् जगतः कीदृशं कारणम्। १+१=२

१०) दश विद्यास्थानानि कानि। १+१=२

[C] दश अनतिदीर्घोत्तरैः समाधत्त। ४ x १०=४०

१) भगवतः श्रीकृष्णस्य स्वरूपं निर्णयत। अथवा बृहदारण्यकस्य विषयसंक्षेपं कुरुत।

२) जैनदर्शनानुसारं मोक्षतत्त्वं प्रतिपादयत।

३) मीमांसामतानुसारम् अनुपलब्धिप्रमाणं विस्तरेण आलोचयत। अथवा मीमांसामतानुसारम् अर्थापत्तिप्रमाणम् आलोचयत।

४) अद्वैतवेदान्ते ब्रह्मस्वरूम् आलोचयत। अथवा अद्वैतवेदान्तानुसारं मायाया वैशिष्ट्यं विशदयत।

५) द्वैतवेदान्तदर्शनदिशा मोक्षस्वरूपं वर्णयत। अथवा विशिष्टाद्वैतदर्शनदिशा ईश्वरसूरूपम् आलोचयत।

६) ब्रह्मणः तटस्थलक्षणम् आलोचयत। अथवा बिम्बप्रतिबिम्बदिशा परमेश्वरस्वरूपम् आलोचयत।

७) ब्रह्मणः स्वरूपलक्षणम् आलोचयत। अथवा अद्वैतवेदान्तानुसारम् अर्थाध्यासं वर्णयत।

८) अज्ञानस्य त्रिगुणात्मकत्वं वर्णयत। अथवा अवच्छेदवादानुसारम् ईश्वरस्वरूपं वर्णयत।

९) ब्रह्मशब्दस्य व्युत्पत्तिम् उल्लिख्य तस्य अर्थं निरूपयत। अथवा किं नाम मुमुक्षुत्वम्।

१०) कर्मभेदान् आलोचयत। अथवा को नाम अपवादः।

[D] पञ्च दीर्घोत्तरैः समाधेयाः। ६ x ५=३०

१) न्यायप्रस्थानविषये प्रबन्धं लिखत। अथवा गीतानुसारि आत्मनः स्वरूपं प्रतिपादयत।

२) सांख्यमतानुसारं सत्कार्यवादं वर्णयत। अथवा सांख्यदर्शनानुसारं सृष्टिक्रमं वर्णयत।

३) विशिष्टाद्वैतदर्शनदिशा प्रमाणविचारं कुरुत। अथवा अद्वैते कथं निर्गुणं ब्रह्म जगतः उपादानकारणं निमित्तकारणं च भवति।

४) अज्ञानस्य अनिर्वचनीयत्वं निरूपयत। अथवा अज्ञानभेदान् विचारयत।

५) अधिकारिलक्षणम् आलोचयत। अथवा सूक्ष्मशरीरविषये विस्तरेण टिप्पणीं रचयत।

--)(O)(--

प्रश्नपत्रप्रतिमाया उत्तरमाला

[A] दशानां युक्तः विकल्पः। १ x १०=१०

१-क), २-ख), ३-क), ४-क), ५-ग), ६-क), ७-क), ८-ख), ९-ख), १०-ग))

[B] दशानां यथानिर्देशम् उत्तराणि। २ x १०=२०

१) ब्रह्मसूत्रे चत्वारः अध्ययाः। ते हि - समन्वयाध्यायः, अविरोधाध्यायः, साधनाध्यायः, फलाध्यायश्चेति। १+१=२

२) व्यष्टिसूक्ष्मशरीराभिमानी जीवः तैजसः। समष्टिसूक्ष्मशरीराभिमानी जीवः हिरण्यगर्भः। १+१=२

३) चार्वाकाणाम् अपरं नाम लोकायतिकाः इति। प्रथमतीर्थङ्करः ऋषभदेवः। १+१=२

४) चार्वाकमते चत्वारि तत्त्वानि। जैनदर्शनमते द्वे प्रमाणे। १+१=२

५) अर्थापत्तिः दृष्टार्थापत्तिः, श्रुतार्थापत्तिः इति भेदेन द्वेधा। उपपाद्यज्ञानेन उपपादककल्पनम् अर्थापत्तिः इति वेदान्तपरिभाषाकारः। १+१=२

६) नास्ति द्वैतं यत्र तद् अद्वैतम्, द्वैतनिषेधः इत्यर्थः। अद्वैते जगत् शुक्तिरजतवत् प्रातिभासिकं मिथ्या। १+१=२

७) सांख्यकारिकायाम् सत्कार्यमुपपादयितुम् पञ्च युक्तयः उपन्यस्ताः। ता हि - असदकरणात् उपदानग्रहणात् सर्वसम्भवाभावात् शक्तस्य शक्यकरणात् कारणभावाच्च। १+१=२

८) ब्रह्मणः सगुणत्वप्रतिपादिनी श्रुतिः - (श्वेताश्वतरोपनिषद्) “त्वं स्त्री त्वं पुमानसि, त्वं कुमार उत वा कुमारी। त्वं जीर्णो दण्डेन वञ्चसि, त्वं जातो भवसि विश्वतोमुखः”[४/३] इति। स्मृतिः - (श्रीमद्भगवद्गीता) “सर्वतः पाणिपादं तत् सर्वतोऽक्षिशिरोमुखम्। सर्वतः श्रुतिमल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति”[१३/१३] इति। १+१=२

९) सदसद्भ्याम् अनिर्वचनीयम् त्रिगुणात्मकं ज्ञानविरोधि भावरूपं यत्किञ्चिदिति। तत् जगतः उपादानकारणम्। १+१=२

१०) पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्राणि शिक्षाकल्पव्याकरणनिरुक्तछन्दोज्योतिषाणि षडङ्गानि इति दश विद्यास्थानानि। १+१=२

[C] दश अनतिदीर्घोत्तरैः समाधत्त। ४ x १०=४०

१) पाठः- ६ / ३ द्रष्टव्यः

२) पाठः- ७ द्रष्टव्यः

३) पाठः- १ ४ / १२ द्रष्टव्यः

४) पाठः- १ ५ / १३ द्रष्टव्यः

५) पाठः- १ ६ / १४ द्रष्टव्यः

६) पाठः- १ ९ / १७ द्रष्टव्यः

७) पाठः- १ ८ / १६ द्रष्टव्यः

८) पाठः- १ ९ / १६ द्रष्टव्यः

९) पाठः- १ ८ / १५ द्रष्टव्यः

१०) पाठः- १ ७ / २० द्रष्टव्यः

[D] पञ्च दीर्घोत्तरैः समाधेयाः। ६ x ५=३०

१) पाठः- ६ / ४ द्रष्टव्यः

२) पाठः- १ २ / १० द्रष्टव्यः

३) पाठः- १ ५ / १४ द्रष्टव्यः

४) पाठः- १ ९ / १७ द्रष्टव्यः

५) पाठः- १ ७ / २० द्रष्टव्यः

--)(O)(--